

Nd.

393. Frumvarp til laga

[205. mál]

um Seðlabanka Íslands.

(Lagt fyrir Alþingi á 108. löggjafarþingi 1985.)

I. KAFLI

Skipulag bankans og hlutverk.

1. gr.

Seðlabanki Íslands er sjálfstæð stofnun sem er eign ríkisins en lýtur sérstakri stjórn samkvæmt lögum þessum.

2. gr.

Ríkissjóður ber ábyrgð á öllum skuldbindingum Seðlabankans. Heimili og varnarþing Seðlabankans er í Reykjavík.

3. gr.

Hlutverk Seðlabankans er:

- a) að annast seðlaútgáfu, láta slá og gefa út mynt og vinna að því að peningamagn í umferð og framboð lánsfjár sé hæfilegt miðað við það að verðlag haldist stöðugt og framleiðslugeta atvinnuveganna sé hagnýtt á sem fyllstan og hagkvæmestan hátt,
- b) að varðveita og efla gjaldeyrisvarasjóð er nægi til þess að tryggja frjáls viðskipti við útlönd og fjárhagslegt öryggi þjóðarinnar út á við,
- c) að kaupa og selja erlendan gjaldeyri, fara með gengismál og hafa umsjón og eftirlit með gjaldeyrisviðskiptum,
- d) að vera ríkisstjórninni til ráðuneytis um allt er varðar gjaldeyris- og peningamál,
- e) að annast bankaviðskipti ríkissjóðs,
- f) að vera banki innlánsstofnana, hafa eftirlit með bankastarfsemi og stuðla að heilbrigðum verðbréfa- og peningaviðskiptum,
- g) að gera sem fullkomnastar skýrslur og áætlanir um allt sem varðar hlutverk bankans,
- h) að annast önnur verkefni sem samrýmanleg eru tilgangi bankans sem seðlabanka.

4. gr.

Í öllu starfi sínu skal Seðlabankinn hafa náð samstarf við ríkisstjórnina og gera henni grein fyrir skoðunum sínum varðandi stefnu í efnahagsmálum og framkvæmd hennar. Sé um verulegan ágreining við ríkisstjórnina að ræða er seðlabankastjórn rétt að lýsa honum opinberlega og skýra skoðanir sínar. Hún skal engu síður telja það eitt meginhlutverk sitt að vinna að því að sú stefna, sem ríkisstjórnin markar að lokum, nái tilgangi sínum.

Seðlabankinn skal eigi sjaldnar en tvisvar á ári senda ráðherra greinargerð um þróun og horfur í peningamálum, greiðslujafnaðar- og gengismálum.

II. KAFLI Seðlaútgáfa og mynt.

5. gr.

Seðlabankinn hefur einkarétt til að gefa út peningaseðla og láta slá og gefa út mynt eða annan gjaldmiðil er geti gengið manna á milli í stað peningaseðla eða löglegrar myntar.

Seðlar og mynt, sem bankinn gefur út, skulu vera lögeyrir til allra greiðslna með fullu ákvæðisverði.

Ráðherra ákveður að fengnum tillögum Seðlabankans lögun, útlit og fjárhæð seðla þeirra og myntar, sem bankinn gefur út, og lætur birta auglýsingu um það efni.

III. KAFLI Innlend viðskipti Seðlabankans.

6. gr.

Seðlabankinn tekur við innlánnum frá innlánsstofnunum en til þeirra teljast viðskiptabankar, sparisjóðir, innlánsdeildir samvinnufélaga og aðrar stofnanir eða félög sem taka við innlánnum frá almenningi til geymslu og ávöxtunar. Þó skal Seðlabankanum heimilt að semja við Lánastofnun sparisjóðanna um sameiginlegan viðskiptareikning sparisjóða hjá bankanum.

Þegar sérstaklega stendur á má ákveða í reglugerð að Seðlabankinn taki við innlánnum frá öðrum peningastofnunum en greinir í 1. mgr.

Seðlabankinn setur nánari reglur um viðskipti sín samkvæmt þessari grein.

7. gr.

Seðlabankinn getur veitt peningastofnunum, sem eiga innlánsviðskipti við bankann, sbr. 6. gr., lán með kaupum verðbréfa eða á annan hátt gegn tryggingum sem bankinn metur gildar.

Seðlabankanum er heimilt að veita innlánsstofnunum lán með þeim kjörum að höfuðstóll lánsins sé greindur í ákveðnum erlendum gjaldeyri, endurgreiðsla höfuðstóls og vaxta sé háð breytingum á gengi ákveðins erlends gjaldeyris eða breytingum á gengi íslenskrar krónu. Sé höfuðstóll greindur í ákveðnum erlendum gjaldeyri skal innlánsstofnun greiða lántaka lánsfé í íslenskum krónum miðað við kaupgengi hins erlenda gjaldeyris á lántökudegi. Með erlendum gjaldeyri er einnig átt við reikningseiningar sem byggðar eru á fleiri en einum gjaldmiðli og notaðar eru í almennum lánsviðskiptum á alþjóðamarkaði.

Seðlabankinn setur nánari reglur um viðskipti sín samkvæmt þessari grein.

8. gr.

Þegar sérstaklega stendur á getur Seðlabankinn með samþykki ráðherra ákveðið að innlánsstofnanir skuli eiga fé á bundnum reikningi í bankanum er nemi tilteknu hlutfalli af heildarinnlánsfé hjá hverri stofnun eða af ráðstöfunarfé stofnunar sem skilgreint skal í reglugerð.

Seðlabankinn getur ákveðið að tiltekinn hluti aukningar innlána eða ráðstöfunarfjár við hverja stofnun skuli bundinn á reikningi í bankanum enda fari heildarinnlánsfé eða ráðstöfunarfé, sem viðkomandi stofnun sé skylt að eiga í Seðlabankanum, ekki fram úr því hámarki sem sett er í 1. mgr.

Seðlabankinn setur nánari reglur um grundvöll og framkvæmd innlánsbindingar samkvæmt 1. og 2. mgr.

Seðlabankanum er enn fremur heimilt að setja innlánsstofnunum reglur um lágmark eða meðaltal lauss fjár sem þeim ber ætíð að hafa yfir að ráða. Með lausu fé er átt við peninga í sjóði, óbundin nettóinnlán í innlendum og erlendum bönkum, ríkisvixla og aðrar sambærilegar eignir.

9. gr.

Seðlabankanum er heimilt að ákveða að innlánsstofnanir skuli eiga ríkistryggð verðbréf eða önnur trygg verðbréf er nemi allt að 10% af innlánnum hjá þeim, nema hærri upphæð sé ákveðin í lögum. Einnig ákveður hann hvaða verðbréf skuli metin gild í þessu skyni, og skulu það einkum vera verðbréf sem skráð eru á Verðbréfaþingi Íslands og skal miða verðmæti þeirra við markaðsgengi.

10. gr.

Seðlabankinn ákveður vexti af innlánnum við bankann og af lánnum sem hann veitir. Seðlabankinn getur bundið ákvarðanir innlánsstofnana takmörkunum, m.a. til að tryggja að raunvextir útlána innlánsstofnana verði eigi hærri en þeir eru að jafnaði í helstu viðskiptalöndum Íslands, svo og til að draga úr óhæfilegum vaxtamun milli inn- og útlána. Ákvarðanir Seðlabankans samkvæmt 2. mgr. skulu birtar í Lögbirtingablaði.

11. gr.

Seðlabankinn er viðskiptabanki ríkissjóðs og annast fyrir hann hvers konar bankaþjónustu. Skulu innlán ríkissjóðs og þeirra ríkisstofnana, sem eru á fjárlögum, geymd í Seðlabankanum eftir því sem við verður komið.

Seðlabankanum er heimilt að veita ríkissjóði lán til skamms tíma. Skulu slík lán greiddast upp innan þriggja mánaða frá lokum hvers fjárhagsárs með lántöku eða annarri fjáröflun utan Seðlabankans. Ríkisvixlar, skuldabréf og önnur verðbréf, sem eru gefin út af ríkissjóði og Seðlabankinn kaupir á verðbréfamarkaði eða af peningastofnunum til þess að stuðla að jafnvægi á peningamarkaði, skulu ekki teljast lán til ríkissjóðs samkvæmt ákvæðum þessarar greinar.

12. gr.

Seðlabankinn má kaupa og selja ríkisskuldabréf og önnur trygg verðbréf og skal hann vinna að því að á komist skipuleg verðbréfavíðskipti. Er honum í því skyni heimilt að stofna og starfrækja í samvinnu við innlánsstofnanir og viðurkennda verðbréfamiðlara verðbréfaþing þar sem verslað er með verðbréf. Seðlabankinn setur reglur um verðbréfaþingið að fengnu samþykki ráðherra.

Seðlabankanum er heimilt að stofna til skuldbindinga innanlands með útgáfu verðbréfa með ákvæði þess efnis að höfuðstóll og/eða vextir séu bundnir gengi erlends gjaldeyris. Um skattalega meðferð bréfanna gilda sömu reglur og gilda hverju sinni um innlán í bönkum og sparisjóðum.

13. gr.

Heimilt er Seðlabankanum að reka önnur bankaviðskipti sem samrýmanleg geta talist hlutverki hans sem seðlabanka. Hann skal ekki annast viðskipti sem samkvæmt lögum, venju eða eðli máls teljast verkefni innlánsstofnana. Honum er því óheimilt að skipta við almenning og keppa um viðskipti við innlánsstofnanir. Rísi ágreiningur um ákvæði þessarar greinar sker ráðherra úr.

IV. KAFLI Bankaeftirlit.

14. gr.

Seðlabankinn hefur eftirlit með því að innlánsstofnanir hagi starfsemi sinni í samræmi við lög, reglugerðir og samþykktir sem hverju sinni gilda um starfsemi þeirra.

Verkefni þetta skal falið sérstakri deild í bankanum er nefnist bankaeftirlit og starfar hún undir yfirstjórn bankastjórnar og bankaráðs. Ráðherra skipar forstöðumann bankaef- tirlitsins og skal hann eigi skipaður til lengri tíma en sex ára í senn. Forfallist forstöðumaður um stundarsakir getur ráðherra að fengnum tillögum bankaráðs sett mann í hans stað.

Sérstök samstarfsnefnd ráðuneytis og Seðlabanka fylgist með starfsemi bankaef- tirlitsins. Í nefndinni skulu eiga sæti fulltrúi ráðuneytis, einn bankastjóri Seðlabankans og forstöðumaður bankaef- tirlitsins. Ráðherra skipar formann nefndarinnar.

15. gr.

Bankaef- tirlitið skal athuga bókhald og reikninga innlánsstofnana og kanna að öðru leyti fjárhag og starfsemi þeirra svo oft sem þurfa þykir. Innlánsstofnunum er skylt að veita bankaef- tirlitinu aðgang að öllu bókhaldi sínu, fundargerðum, skjölum, verðmætum og öðrum gögnum í vörslu stofnunarinnar, er varða starfsemina, og veita að öðru leyti þær upplýsingar, sem bankaef- tirlitið telur nauðsynlegar til eftirlits, með þeim hætti og svo oft sem óskað er.

16. gr.

Bankaef- tirlitið skal fylgjast með að útlán og aðrar skuldbindingar viðskiptaaðila við innlánsstofnun séu í samræmi við þá áhættu, sem í viðskiptunum felst, með hliðsjón af greiðslutryggingum, fjárhagslegum styrkleika innlánsstofnunar og eigin fé stofnunarinnar. Sama gildir um heildarskuldbindingar fleiri en eins viðskiptaaðila sem eru svo fjárhagslega tengdir að með tilliti til útlánaáhættu verður að skoða sameiginlega skuldbindingar þeirra við innlánsstofnun.

17. gr.

Bankaef- tirlitið getur krafist þess að innlánsstofnanir:

- a) hagi bókhaldi sínu, ársuppgjöri og endurskoðun eftir reglum sem það ákveður,
- b) birti reikninga sína á þann hátt og svo oft sem það ákveður,
- c) veiti reglulega upplýsingar um efnahag og rekstur á þann hátt og svo sundurliðað sem óskað er,
- d) veiti aðrar upplýsingar sem það telur nauðsynlegar vegna eftirlitsins.

18. gr.

Komi í ljós við athuganir bankaef- tirlitsins samkvæmt ákvæðum þessa kafla, að innlánsstofnun fylgir ekki lögum og öðrum reglum sem gilda um starfsemi hennar, skal bankaef- tirlitið krefjast þess að úr því sé bætt innan ákvæðins frests.

Hafi stjórn innlánsstofnunar vanrækt skyldu, sem á henni hvílir samkvæmt lögum, reglugerðum eða samþykktum, getur bankaef- tirlitið boðað til fundar í stjórn stofnunarinnar um leiðir til úrbóta. Fulltrúi bankaef- tirlitsins skal sitja fundinn með málfrelsi og tillögurétti og stýrir hann fundinum.

Bankaef- tirlitinu er heimilt að gera athugasemdir ef það telur hag eða rekstur innlánsstofnunar óheilbrigðan enda þótt ákvæði 1. og 2. mgr. eigi ekki við.

Sé kröfum eða athugasemdum bankaef- tirlitsins um úrbætur ekki sinnt getur það gripið til viðurlaga gagnvart innlánsstofnun, sbr. 42. gr. Bankaef- tirlitinu er þá einnig heimilt að skipa fulltrúa sinn eftirlitsmann með viðkomandi stofnun. Er stofnuninni skylt að veita eftirlitsmanninum aðgang að öllu bókhaldi sínu, fundargerðum, skjölum, verðmætum og öðrum gögnum, sem hún hefur í sinni vörslu, og veita að öðru leyti þær upplýsingar sem eftirlitsmaður óskar eftir. Eftirlitsmaðurinn hefur rétt til að sitja fundi í stjórn stofnunarinn- ar með málfrelsi og tillögurétti. Kostnaður við störf eftirlitsmanns greiðist af viðkomandi innlánsstofnun.

Kröfur, athugasemdir og fyrirhugaðar aðgerðir samkvæmt 4. mgr. skulu tilkynntar ráðherra þegar í stað. Þá skal Seðlabankinn gefa ráðuneytinu skýrslu um starfsemi bankaef- tirlitsins eigi sjaldnar en tvisvar á ári.

V. KAFLI

Gengismál og erlend viðskipti.

19. gr.

Seðlabankinn ákveður að fengnu samþykki ríkisstjórnarinnar verðgildi íslensku krónunnar gagnvart erlendum gjaldeyri svo og mörk kaup- og sölugengis. Innan þeirra marka skráir Seðlabankinn daglega kaup- og sölugengi þeirra gjaldeyristegunda sem þörf er á vegna almennra viðskipta. Seðlabankinn getur einhliða fellt niður gengisskráningu um stundarsakir.

Ákvarðanir um gengi íslensku krónunnar skulu miðast við að halda sem stöðugustu gengi og ná jöfnuði í viðskiptum við útlönd en tryggja jafnframt rekstrargrundvöll útflutningsatvinnuvega og samkeppnisgreina.

Seðlabankinn skal leitast við að efla gjaldeyrisvarasjóð landsins og varðveita hann, eftir því sem unnt er, í tryggum og auðseljanlegum verðbréfum eða innlánnum og gjaldeyri sem nota má til greiðslu hvar sem er.

20. gr.

Auk Seðlabankans hafa viðskiptabankar og sparisjóðir rétt til að versla með erlendan gjaldeyri innan marka sem Seðlabankinn ákveður að fengnu samþykki ráðherra. Seðlabankanum er heimilt að fengnu samþykki ráðherra að leyfa pósthjórnninni að versla með erlendan gjaldeyri.

21. gr.

Seðlabankinn hefur með höndum framkvæmd greiðslusamninga við önnur ríki svo og viðskipti við alþjóðafjármálastofnanir í umboði ríkisstjórnarinnar. Hann skal vera ríkisstjórninni til ráðuneytis um allt er varðar gjaldeyrisráðgjá, þar á meðal erlendar lántökur, og taka að sér framkvæmd í þeim efnun eftir því sem um verður samið.

22. gr.

Til þess að varðveita og efla gjaldeyrisvarasjóð er Seðlabankanun heimilt að taka lán erlendis.

Enn fremur er Seðlabankanun heimilt að taka lán erlendis í því skyni að endurlána fé þetta innanlands enda komi ábyrgð ríkissjóðs til við endurlánin.

23. gr.

Seðlabankinn hefur umsjón með gjaldeyrisversluninni og eftirlit með því að lögum og reglum um verslun með og ráðstöfun á erlendum gjaldeyri sé fylgt. Seðlabankanun er heimilt vegna þessa verkefnis að krefjast hvers konar upplýsinga um gjaldeyrisráðgjá frá einstaklingum, fyrirtækjum og stofnunum.

Í reglugerð, er ráðgjá gefur út að fengnum tillögum Seðlabankans samkvæmt ákvæðum þessara laga og laga um skipan gjaldeyris- og viðskiptamála, skal setja nánari reglur um meðferð gjaldeyris og framkvæmd gjaldeyriseftirlits.

24. gr.

Seðlabankinn er fyrir ríkisins hönd fjárhagslegur aðili að Alþjóðagjaldeyrisjóðnum.

VI. KAFLI
Hagskýrslugerð.

25. gr.

Seðlabankinn safnar skýrslum og gerir áætlanir um greiðslujöfnuð, gjaldeyris- og peningamál og annað sem hlutverk bankans varðar og skal hann birta opinberlega sem rækilegastar upplýsingar um þau efni.

Skylt skal öllum aðilum, sem hlut eiga að máli, að láta bankanum í té þær upplýsingar sem hann þarf á að halda vegna hagskýrslugerðar, og nýtur hann í þessu efni sömu réttinda og Hagstofa Íslands og liggja sömu viðurlög við ef út af er brugðið.

VII. KAFLI
Stjórn bankans.

26. gr.

Yfirstjórn Seðlabankans er í höndum viðskiptaráðherra og bankaráðs svo sem fyrir er mælt í lögum þessum. Stjórn bankans er að öðru leyti í höndum bankastjórnar.

27. gr.

Í bankastjórn Seðlabankans eiga sæti 3 bankastjórar. Bankastjórnin kys sér formann úr sínum hópi til þriggja ára í senn.

Ráðherra skipar bankastjóra að fengnum tillögum bankaráðs. Bankastjórar skulu eigi skipaðir til lengri tíma en sex ára í senn.

Forfallist bankastjóri um stundarsakir getur ráðherra að fengnum tillögum bankaráðs sett mann í hans stað.

28. gr.

Bankastjórnin ber ábyrgð á rekstri Seðlabankans og fer með ákvörðunarvald í öllum málefnum hans sem ekki eru öðrum falin með lögum þessum.

Bankastjórnin heldur fundi svo oft sem þurfa þykir og hvenær sem einhver bankastjóranna óskar þess.

Undirskrift tveggja bankastjóra þarf til að skuldbinda bankann. Þó er bankaráðinu heimilt að veita tilteknum starfsmönnum bankans umboð til þess að skuldbinda bankann með undirskrift sinni í tilteknum málefnum. Skal nánar kveðið á um umboð til skuldbindingar í reglugerð.

29. gr.

Bankaráð ákveður laun og önnur ráðningarkjör bankastjóra. Við starfslok skulu bankastjórar fá greidd biðlaun í 12 mánuði, jafnhá föstum launum er starfi þeirra fylgdu. Eigi bankastjóri rétt til eftirlauna fellur niður greiðsla biðlauna. Taki bankastjóri við annarri stöðu á biðlaunatíma fellur niður greiðsla biðlauna ef stöðunni fylgja jafnhá eða hærri laun, ella greiðist launamismunurinn til loka biðlaunatímans. Bankaráð ákveður eftirlaun bankastjóra.

Bankastjórum og aðstoðarbankastjórum er óheimilt að sitja í stjórn stofnana og atvinnufyrirtækja utan bankans eða taka þátt í atvinnurekstri að öðru leyti nema slíkt sé boðið í lögum eða um sé að ræða stofnun eða atvinnufyrirtæki sem bankinn á aðild að.

30. gr.

Að fengnu álitu bankaráðs getur ráðherra vikið bankastjóra úr starfi. Í uppsagnarbréfi skal tilgreina ástæður uppsagnar. Bankastjóri skal eiga rétt á fullum launum í 1—3 ár, þó aldrei lengur en til loka ráðningartíma, og eftirlaunum samkvæmt nánari ákvörðun bankaráðs. Segi bankastjóri upp starfi áður en ráðningartíma hans er lokið skal hann njóta fastra launa í allt að 12 mánuði og eftirlauna samkvæmt ákvörðun bankaráðs.

Hafi bankastjóri brotið af sér í starfi getur ráðherra vikið honum úr starfi fyrirvaralaust án launa.

31. gr.

Bankaráð Seðlabankans skipa 5 menn kjörnir hlutbundinni kosningu af Alþingi til fjögurra ára í senn ásamt jafnmörgum til vara. Ráðherra skipar formann bankaráðs til fjögurra ára úr hópi hinna kjörnu aðalmanna og annan varaformann.

Ráðherra ákveður þóknun bankaráðsmanna.

32. gr.

Bankaráð hefur yfirumsjón með starfsemi Seðlabankans og skal bankastjórnin hafa náð samráð við bankaráð um stefnu bankans almennt og leita álits þess um ákvarðanir í mikilvægum málum er stefnu bankans varða, svo sem um ákvarðanir samkvæmt 8. gr. og 2. mgr. 10. gr. Enn fremur skal bankastjórnin gefa bankaráði reglulega skýrslur um störf bankans og þróun gjaldeyris- og peningamála.

Bankaráð gerir tillögur um reglugerð bankans og erindisbréf bankastjóra er ráðherra gefur út.

Bankaráð heldur fundi eftir þörfum en að jafnaði ekki sjaldnar en hálfsmánaðarlega. Formaður bankaráðs undirbýr fundi bankaráðs með bankastjórn. Bankastjórar sitja fundi bankaráðs og taka þátt í umræðum nema bankaráð ákveði annað.

Bankaráð skal hafa eftirlit með öllum eignum bankans, taka ákvarðanir um framkvæmdir og ráðstöfun á tekjuafgangi að því marki sem annað er ekki ákveðið í lögum.

33. gr.

Fundir bankaráðs eru lögmætir ef þrír bankaráðsmenn eru á fundi. Afl atkvæða ræður úrslitum við afgreiðslu máls.

34. gr.

Sérstök endurskoðunardeild skal starfa við bankann undir umsjón bankaráðs. Auk þess skal endurskoðun hjá Seðlabankanum framkvæmd af tveimur skoðunarmönnum, sem Alþingi kys hlutbundinni kosningu til fjögurra ára í senn, og skoðunarmanni sem er löggiltur endurskoðandi og ráðherra skipar til sama tíma.

35. gr.

Bankaráð ræður forstöðumann endurskoðunardeildar Seðlabankans og segir honum upp starfi. Bankaráð ákveður laun og önnur ráðningarkjör þessa starfsmanns.

Bankastjórn ræður alla aðra starfsmenn bankans og segir þeim upp starfi. Ráðning aðstoðarbankastjóra er þó háð samþykki bankaráðs.

VIII. KAFLI

Reikningsskil.

36. gr.

Reikningsár Seðlabankans er almanaksárið. Fyrir hvert reikningsár skal gera ársreikning og skal gerð hans lokið svo fljótt sem auðið er.

Um gerð ársreiknings fer eftir lögum og góðri reikningsskilavenju, bæði að því er varðar uppsetningu reiknings, mat á hinum einstöku liðum og önnur atriði.

Ráðherra skal setja nánari reglur um reikningsskil og gerð ársreiknings að fengnum tillögum bankaráðs.

37. gr.

Að lokinni endurskoðun á ársreikningi bankans skal hann undirritaður af bankastjórn og staðfestur af bankaráði. Hafi bankaráðsmaður fram að færa athugasemdir við ársreikning skal hann undirritaður með fyrirvara og koma skal fram hvers eðlis fyrirvarinn er.

Endurskoðaður reikningur skal lagður fyrir ráðherra til úrskurðar eigi síðar en fjórum mánuðum eftir lok reikningsárs.

Ársreikning skal birta í Stjórnartíðindum og í ársskýrslu Seðlabankans. Mánaðarlegt efnahagsyfirlit skal jafnframt birta í Lögbirtingablaði.

38. gr.

Árlega skal helmingur af meðalhagnaði næstliðinna þriggja ára, að frádregnu framlagi í arðsjóð skv. 2. mgr., greiddur í ríkissjóð. Skal við þann útreikning endurmeta hagnað fyrri árána til verðlags hins þriðja. Greiðsla skal fara fram hinn 1. júní ár hvert.

Árlega skal leggja í arðsjóð a. m. k. jafngildi 40 milljóna króna miðað við verðlag í árslok 1984. Arðsjóður skal ávaxtaður á bestu fánlegum vaxta- og verðtryggingarkjörum en helmingur árlegra tekna hans skal renna í Vísindasjóð, sbr. lög um Vísindasjóð.

IX. KAFLI

Ýmis ákvæði.

39. gr.

Bankaráðsmenn, bankastjórar og allir starfsmenn bankans eru bundnir þagnarskyldu um allt það er varðar hagi viðskiptaaðila bankans, málefni bankans sjálfs svo og um önnur atriði sem þeir fá vitneskju um í starfi sínu og leynt skulu fara samkvæmt lögum, fyrirmælum yfirboðara eða eðli málsins, nema dómari úrskurði að upplýsingar sé skylt að veita fyrir dómi eða lögreglu eða skylda sé til að veita upplýsingar lögum samkvæmt.

Þagnarskyldan helst þótt látið sé af starfi.

Þrátt fyrir ákvæði 1. mgr. er Seðlabankanum heimilt að eiga gagnkvæm upplýsingaskipti við banka og opinberar stofnanir erlendis er varða athugun eða mat á fjárhagslegu öryggi innlánsstofnana og opinberra aðila hér á landi og erlendis samkvæmt nánari reglum er ráðherra setur í reglugerð.

40. gr.

Bankinn er undanþeginn tekju- og eignarskatti, sbr. lög um tekju- og eignarskatt.

Bækur bankans, ávísanir og hvers konar skuldbindingar, sem gefnar eru út af bankanum og í nafni hans, svo og skuldbindingar, sem veita bankanum handveðsrétt, arðmiðar af skuldabréfum bankans og framsöl þeirra, skulu undanþegin stimpilgjaldi.

X. KAFLI

Gildistökuákvæði.

41. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. maí 1986.

Ákvæði VIII. kafla um reikningsskil gilda um reikningsárið 1985. Ákvæði 2. mbl. 2. mgr. 27. gr. og 2. mgr. 29. gr. taka einungis til þeirra sem ráðnir eru bankastjórar eftir gildistöku laga þessara. Ákvæði 1. mgr. 29. gr. skulu eigi skerða eftirlaun þeirra sem gegna stöðu bankastjóra að föstu aðalstarfi við gildistöku laganna.

42. gr.

Í reglugerð, sem ráðherra gefur út að fengnum tillögum bankaráðs, skal setja nánari ákvæði um starfsemi bankans í samræmi við lög þessi, þ. á m. skal ákveða viðurlög í formi dagsekta, refsivaxta eða sérstakrar bindingar á innlánsfé eða umráðafé innlánsstofnunar sé ákvörðunum bankans ekki hlítt.

43. gr.

Við gildistöku laga þessara falla úr gildi eftirtalin lög og lagaákvæði:

- a) Lög nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands,
- b) lög nr. 20/1962 um breyting á lögum nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands,
- c) lög nr. 10/1964 um breyting á lögum nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands,
- d) lög nr. 103/1973 um breyting á lögum nr. 20/1962 um breyting á lögum nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands,
- e) lög nr. 114/1978 um breyting á lögum nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands, sbr. 3. gr. laga nr. 10/1964,
- f) lög nr. 36/1983 um breyting á lögum nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands,
- g) ákvæði 30.–33., 37. gr. og 3. tl. 1. mgr. 39. gr. laga nr. 13/1979 um stjórn efnahagsmála o. fl.,
- h) ákvæði 2. og 3. gr. laga nr. 10/1981 um ráðstafanir til viðnáms gegn verðbólgu,
- i) ákvæði 5. gr. laga nr. 12/1981 um verðlagsaðhald, lækkun vörugjalds og bindiskyldu innlánsstofnana,
- j) ákvæði 26. gr. laga nr. 43/1984 um ráðstafanir í ríkisfjármálum, peninga- og lánsfjármálum 1984.

Ákvæði til bráðabirgða.

I

Við gildistöku laga þessara skal Alþingi kjósa 5 menn í bankaráð Seðlabankans og jafnmarga til vara. Frá sama tíma fellur niður umboð þeirra er þá sitja í bankaráðinu.

II

Við gildistöku laga þessara skal Alþingi kjósa 2 skoðunarmenn fyrir Seðlabankann.

III

Ákvæði 38. gr. um ráðstöfun tekjuafgangs Seðlabankans til ríkissjóðs koma fyrst til framkvæmda vegna rekstrarársins 1985.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Almennar athugasemdir.

Í júlímánuði 1981 skipaði þáverandi viðskiptaráðherra, Tómas Árnason, 5 manna bankamálanefnd. Í skipunarbréfi nefndarinnar sagði að henni væri falið „að endurskoða allt bankakerfið, þ. á m. löggjöfina um Seðlabanka Íslands og hlutverk hans, með það að markmiði að mynda stærri og virkari heildir og einfalda bankakerfið innan ramma heilsteyptrar löggjafar um viðskiptabanka“.

Í nefndina voru skipaðir: Halldór Ásgrímsson, alþingismaður, formaður, Jón G. Sólnes, fyrrv. alþingismaður, Kjartan Jóhannsson, alþingismaður, Lúðvík Jósepsson, fyrrv. ráðherra, og Matthías Á. Mathiesen, alþingismaður. Í maímánuði 1983 tóku tveir nefndarmanna, þeir Halldór Ásgrímsson og Matthías Á. Mathiesen, sæti í nýrri ríkisstjórn og voru þá skipaðir í þeirra stað í nefndina Þorsteinn Pálsson, alþingismaður, sem formaður, og Björn Línal, deildarstjóri í viðskiptaráðuneytinu. Ritari nefndarinnar var ráðinn Þórður Ólafsson, forstöðumaður bankaeftirlits Seðlabanka Íslands.

Bankamálanefnd sendi viðskiptaráðuneytinu tillögur sínar að lagafrumvörpum um Seðlabanka Íslands og viðskiptabanka með bréfi hinn 21. mars 1984. Einnig fylgdi bréfinu bókun nefndarinnar um sameiningu og fækkun viðskiptabanka. Skömmu síðar bárust ráðuneytinu sérálit tveggja nefndarmanna, Kjartans Jóhannssonar og Lúðvíks Jósepssonar.

Í byrjun sumars 1984 voru tillögur bankamálanefndar að frumvarpi til laga um Seðlabanka Íslands sendar Seðlabankanum til umsagnar. Bárust ráðuneytinu umsagnir Seðlabankans um mitt sumarið. Hefur að hluta verið tekið tillit til þeirra athugasemda sem komu fram í umsögn Seðlabankans. Einnig óskaði ráðuneytið eftir áliti Benedikts Sigurjónssonar, fyrrv. hæstaréttardómara, um tillögur nefndarinnar. Jafnframt hafa tillögurnar verið teknar til sjálfstæðrar athugunar í ráðuneytinu. Þetta frumvarp er afrakstur þessa starfs.

Gildandi lög um Seðlabanka Íslands eru nr. 10/1961 og eru þau fyrsta heilsteypa lögjövfin um starfsemi seðlabanka. Um þá starfsemi giltu áður lög nr. 63/1957 um Landsbanka Íslands en samkvæmt þeim lögum var Landsbankanum skipt í tvær deildir, seðlabanka og viðskiptabanka, er hvor um sig laut sérstakri stjórn. Hést sú skipan til ársins 1961 þegar Seðlabankinn var skilinn frá Landsbanka Íslands og gerður að sjálfstæðri stofnun.

Árið 1972 var skipuð bankamálanefnd til að endurskoða bankakerfið, þ. á m. lögjövfin varðandi Seðlabankann og hlutverk hans. Nefndin skilaði áliti í janúar 1973. Í áliti nefndarinnar kemur fram að ekki komi til greina nein meiri háttar skipulagsbreyting á Seðlabanka Íslands. Nefndin taldi þó ástæðu til ýmissa breytinga, er varða starfsemi bankans, og tilgreindi sérstaklega ákvæði um útlánahámark innlánsstofnana, takmörkun á lántökum þeirra erlendis og eftirlit með starfsemi lífeyrissjóða. Taldi nefndin þó ekki ástæðu til að setja tillögur sínar varðandi Seðlabankann í frumvarpsform á því stigi málsins. Aðrar heildarathuganir á þeirri lögjöv, er gildir um Seðlabanka Íslands, fóru ekki fram fyrr en ný bankamálanefnd hóf störf í júlímánuði 1981. Í starfi sínu aflaði nefndin mikilla og margvíslegra upplýsinga, bæði með söfnun gagna og viðtölum. Sérstaklega var aflað upplýsinga um starfsháttu seðlabanka á Norðurlöndum. Þá átti nefndin viðræður við bankastjórn Seðlabankans í því skyni að ræða þau atriði er helst snerta hlutverk og starfssvið bankans svo og hlutverk peningastofnana almennt.

Með þessu frumvarpi til nýrra laga um Seðlabanka Íslands er lagt til að ýmsum ákvæðum gildandi laga verði breytt og nýjum bætt við.

Helstu breytingar og nýmæli frumvarpsins eru sem hér segir:

1. Gert er ráð fyrir að rekstur Seðlabankans verði í auknum mæli bundinn við hefðbundin verkefni seðlabanka. Þannig er við það miðað að sú aðalregla gildi að innlánsstofnanir og ríkið verði einu viðskiptaaðilar Seðlabankans en ráðherra geti með reglugerð kveðið svo á að aðrar peningastofnanir en innlánsstofnanir skuli eiga viðskipti við bankann. Væri þá einkum um þau tilvik að ræða þar sem geyma þyrfti erlent lánsfé með þeim hætti að það yrði ekki notað til tímabundinnar lánaþæslu eða þar sem réttmætri

lánsfjárförð tiltekinna peningastofnana yrði ekki mætt nema með lánum úr Seðlabankanum. Í þessu efni yrði og að gæta þess að ákvæði reglugerðar stangist ekki á við þá reglu frumvarpsins að Seðlabankanum sé óheimilt að keppa um viðskipti við innlánsstofnanir.

2. Ákvæðum gildandi laga um bindiskyldu innlánsstofnana gagnvart Seðlabankanum er breytt verulega, m. a. með hliðsjón af þeim breytingum sem orðið hafa á endurkaupum Seðlabankans á afurðalánum viðskiptabanka. Samkvæmt frumvarpinu er gert ráð fyrir að þessu stjórnþæki Seðlabankans verði framvegis beitt, þegar sérstaklega standi á, til þess að stuðla að jafnvægi á peningamarkaði. Er lagt til að Seðlabankinn ákveði bindiskyldu af heildarinnlánsfé innlánsstofnana eða ráðstöfunarfé samkvæmt nánari skilgreiningu í reglugerð en ákvarðanir bankans verði ætíð háðar samþykki ráðherra.
3. Gert er ráð fyrir að Seðlabankinn geti sett innlánsstofnunum reglur um lágmark og meðaltal lauss fjár sem þeim beri ætíð að hafa yfir að ráða.
4. Lagt er til að almenn heimild Seðlabankans samkvæmt gildandi lögum til þess að ákveða innláns- og útlánsvesti innlánsstofnana verði felld niður. Gert er ráð fyrir að þeirri meginreglu verði fylgt að innlánsstofnanir ákveði sjálfar innláns- og útlánsvesti sína. Engu að síður er sleginn sá varnagli að við tilteknar aðstæður geti Seðlabankinn bundið ákvarðanir viðskiptabanka í þessu efni takmörkunum. Á vegum ráðuneytisins er unnið að samningu lagafrumvarps um dráttarvesti og verður það lagt fram á Alþingi innan tíðar.
5. Samkvæmt frumvarpinu er lagt til að reglur um endurgreiðslur ríkissjóðs á lánum úr Seðlabankanum verði hertar. Eiga slík lán að greiðast upp innan þriggja mánaða frá lokum hvers fjárhagsárs með lántöku eða annarri fjáröflun utan Seðlabankans.
6. Frumvarpið gerir ráð fyrir að innlánsstofnanir hafi sjálfstæðan ákvörðunarrétt um stofnun útibúa og verslunar með erlendan gjaldeyri en Seðlabankinn geti þó sett þessum rétti viss mörk. Af þeim sökum fellur niður það hlutverk sem Seðlabankinn hefur haft fram til þessa varðandi umsagnir um leyfi til stofnunar útibúa og réttindi til gjaldeyrisverslunar.
7. Mun ítarlegri reglur eru settar um starfsemi bankaeftirlitsins. Meðal annars er eftirlitinu falið að fylgjast með að útlán og aðrar skuldbindingar viðskiptaaðila við innlánsstofnun séu í samræmi við þá áhættu, sem í viðskiptum felst, með hliðsjón af greiðslu-tryggingum, fjárhagslegum styrkleika innlánsstofnunar og eigin fé stofnunarinnar. Jafnframt er lagt til að bankaeftirlitið geti beitt fleiri úrræðum en verið hefur gagnvart innlánsstofnun sem ekki hagar starfsemi sinni í samræmi við lög, reglugerðir eða samþykktir, þ. á m. er lagt til að eftirlitið geti skipað eftirlitsmann með innlánsstofnun sem ekki hefur sinnt kröfum eða athugasemdum bankaeftirlitsins um úrbætur.
Í frumvarpi til laga um verðbréfamíðlun er gert ráð fyrir að bankaeftirlitið hafi eftirlit með verðbréfavíðskiptum.
8. Heimild bankastjóra og aðstoðarbankastjóra Seðlabankans til að sitja í stjórn annarra stofnana og atvinnufyrirtækja eða taka þátt í atvinnurekstri að öðru leyti er þrengd. Verði frumvarpið að lögum má ekki eftir gildistöku þess ráða bankastjóra til lengri tíma en 6 ára í senn.
9. Gert er ráð fyrir að tekið verði upp það nýmæli að Seðlabankinn greiði hluta hagnaðar síns ár hvert til ríkissjóðs.

Ýmsar aðrar breytingar og nýmæli koma fram í frumvarpi þessu og er nánar vikið að þeim í athugasemdum við einstakar greinar. Sérálit Kjartans Jóhannssonar og Lúðvíks Jósepssonar fylgja frumvarpi þessu.

Athugasemdir við einstakar greinar.

I. KAFLI

Um 1. gr.

Greinin er efnislega óbreytt 1. mgr. 1. gr. gildandi laga að öðru leyti en því að ekki er tekið upp í frumvarpið heiti Seðlabankans á ensku „The Central Bank of Iceland“. Engu að síður er gert ráð fyrir því að hið erlenda heiti sé notað áfram þar sem það á við.

Í 2. mgr. 1. gr. gildandi laga segir að Seðlabanki Íslands taki við öllum eignum og skuldbindingum Landsbanka Íslands/Seðlabankans og af stofnfé og varasjóðum Landsbanka Íslands/Seðlabankans skuli 100 milljónir króna teljast stofnsjóður Seðlabanka Íslands. Ákvæði þetta var nauðsynlegt á sínum tíma en hefur ekki sama gildi nú. Því er lagt til í frumvarpinu að það sé felld niður. Stofnfé bankans er eftir sem áður 1 milljón nýkróna.

Um 2. gr.

Grein þessi er samhljóða 2. gr. gildandi laga.

Um 3. gr.

Í grein þessari er hlutverk Seðlabankans skilgreint. Í meginatriðum er sú skilgreining óbreytt frá gildandi lögum.

Um a. Bætt er við ákvæði þar sem segir að auk þess að annast seðlaútgáfu sé hlutverk Seðlabankans að láta slá og gefa út mynt. Í 8. gr. gildandi laga er ákvæði þess efnis að fjármálaráðuneytið geti samið við Seðlabankann um að hann taki við útgáfu myntar af ríkissjóði og skuli þá falla úr gildi lög nr. 19/1925 um innlenda skiptimynt. Slíkt samkomulag var gert 21. október 1966 og tók gildi 1. apríl 1967. Hinn 23. apríl 1968 tóku svo gildi lög nr. 22/1968 um gjaldmiðil Íslands og veittu þau m. a. Seðlabankanum einkarétt til að láta slá og gefa út peninga úr málm. 8. gr. laganna er því úrelt og lagt er til að hún verði felld niður en ákvæðin um útgáfu myntar tekin upp undir þessum lið, sbr. einnig 5. gr. frumvarpsins.

Um b–e. Þessir liðir eru efnislega óbreyttir.

Um f. Í 5. tl. 3. gr. gildandi laga er hlutverk Seðlabankans orðað svo: „Að vera banki annarra banka og peningastofnana, hafa eftirlit með bankastarfsemi og stuðla að heilbrigðum verðbréfa- og peningaviðskiptum.“ Nú er lagt til að tekin verði upp sú aðalregla að Seðlabankinn verði einungis banki innlánsstofnana og ríkisins, sbr. og e-lið. Um frekari skýringar vísast til athugasemda við 6. gr. Að öðru leyti er liðurinn óbreyttur frá gildandi lögum.

Um g–h. Liðirnir eru óbreyttir.

Um 4. gr.

Grein þessi er óbreytt frá gildandi lögum. Í athugasemdum við greinina í frumvarpi til laga um Seðlabanka Íslands, sem var lagt fyrir 86. löggjafarþing 1960–61, segir m. a.: „Grein þessari er ætlað að skilgreina stöðu Seðlabankans gagnvart ríkisvaldinu. Hér er um þrjú meginatriði að ræða:

1. að bankinn skuli hafa nána samvinnu við ríkisstjórn og gera henni grein fyrir skoðunum sínum,
2. að bankanum sé sett sem sjálfstæðum sérfróðum aðila að halda fram skoðunum sínum opinberlega, jafnvel þótt um ágreining við ríkisstjórn sé að ræða,
3. að endanlegt ákvörðunarvald um stefnu í efnahagsmálum hljóti þó ætíð að vera hjá ríkisstjórninni og undir það hljóti Seðlabankinn ætíð að beygja sig að lokum.“

Í 2. mgr. er sett ákvæði er miðar að því að tryggja stöðugt og vökult samband Seðlabankans við ríkisstjórnina um þau viðfangsefni sem honum eru falin á hendur. Er lagt til að bankinn sendi viðskiptaráðherra a. m. k. tvisvar á ári greinargerð um þróun og horfur í peningamálum, greiðslujafnaðar- og gengismálum.

II. KAFLI

Um 5. gr.

Grein þessi er samhljóða 6. gr. gildandi laga nema felld hafa verið inn ákvæði um einkarétt Seðlabankans til að láta slá og gefa út mynt, sbr. lög nr. 22/1968 um gjaldmiðil Íslands og athugasemdir við a-lið 3. gr. frumvarpsins.

Ákvæði 7. gr. gildandi laga um tryggingar fyrir seðla- og myntveltu eru felld úr gildi enda eru þau löngu úrelt. Um peningamagn í umferð er nú fjallað í 28. gr. laga nr. 13/1979 um stjórn efnahagsmála o. fl. Þar segir að Seðlabankinn skuli sjá um að peningamagn í umferð og framboð lánsfjár sé í samræmi við markmið ríkisstjórnarinnar í efnahags- og verðlagsmálum eins og þau eru sett fram í þjóðhagsáætlun.

III. KAFLI

Um 6. gr.

Í 1. mgr. er mælt fyrir um skyldu Seðlabankans til að taka við innlánnum frá innlánsstofnunum. Hins vegar er skylda innlánsstofnana til að geyma laust fé sitt á reikningi í Seðlabankanum samkvæmt 1. mgr. 11. gr. gildandi laga afnumin. Eftir sem áður er reiknað með að innlánsstofnanir geymi laust fé sitt í Seðlabankanum, þar sem einn megintilgangur seðlabanka er að vera banki annarra banka og innlánsstofnana. Innlánsstofnanir eru hér skilgreindar á svipaðan hátt og gert er í 1. mgr. 10. gr. gildandi laga. Í samræmi við nýsamþykkt lög um sparisjóði er gert ráð fyrir að Lánastofnun sparisjóða geti, a. m. k. að hluta, haft milligöngu um viðskipti sparisjóða við Seðlabankann. Um nauðsyn þess má vísa til athugasemda við frumvarp til laga um sparisjóði.

Í 2. mgr. er fjallað um viðskipti annarra peningastofnana en innlánsstofnana við Seðlabankann. Er þar um verulega takmörkun að ræða frá því sem nú gildir og má greina þá takmörkun í tvo þætti. Annars vegar er gert ráð fyrir að standa þurfi sérstaklega á til þess að um slík viðskipti geti verið að ræða. Um skýringar á þessu orðalagi má vísa til þess sem segir í 1. tl. almennra athugasemda. Hins vegar segir að ákveða skuli í reglugerð hvort „aðrar peningastofnanir“ skuli eiga viðskipti við bankann. Í því felst að það er ráðherra sem ákveður hvort slíkar stofnanir skuli teknar í viðskipti en ekki stjórn Seðlabankans líkt og nú tíðkast.

Um 7. gr.

Ákvæði 1. mgr. er efnislega samhljóða síðari hluta 9. gr. gildandi laga.

Ákvæði 2. mgr. er hliðstæða 2. mgr. 15. gr. gildandi laga, sbr. 1. gr. laga nr. 114/1978. Þær breytingar, sem gerðar eru, má rekja til þeirra breytinga, sem hafa orðið á endurkaupum Seðlabankans á afurðalánum vegna útflutningsframleiðslu, og þeirrar stefnu frumvarpsins að innlánsstofnanir ákveði að meginstefnu til sjálfar innláns- og útlánsvesti. Í málsgreininni er nýmæli þar sem tekið er fram að með gjaldeyri sé einnig átt við reikningseiningar sem byggðar eru á fleiri en einum gjaldmiðli og notaðar í almennum lánsviðskiptum á alþjóðamarkaði. Er talið nauðsynlegt að hafa skilgreiningu sem þessa í lögum svo ótvírátt sé að viðmiðun lána við SDR eða aðrar reikningseiningar sama eðlis falli undir ákvæði greinarinnar.

Um 8. gr.

Heimildir til bindingar innlánsfjár innlánsstofnana í Seðlabankanum voru fyrst teknar í lög nr. 63/1957 um Landsbanka Íslands. Þær voru í upphafi hæst 15% og 20% af spari- og veltiinnlánnum. Heimildir bankans hafa síðan hækkað og eru í núgildandi lögum 28%. Hefur þessum bindingarheimildum verið beitt samfellt frá febrúar 1960 í ýmsum myndum.

Nýtt viðhorf hefur nú skapast eftir að hætt var að endurkaupa afurða- og rekstrarlán af innlánsstofnunum jafnhliða því að bindihlutföll voru lækkuð í 18% með sérstakri aðgerð og samkomulagi við innlánsstofnanir.

Í 1. mgr. er því mælt svo fyrir að Seðlabankinn meti bindiþörf hverju sinni og ákvarðanir bankans verði alltaf háðar samþykki ráðherra. Jafnframt er lagt til að bindingu verði einungis beitt þegar telja má að önnur stjórnþæki bankans dugi ekki til að ná þeim markmiðum sem að er stefnt. Lagt er til að heimilt verði að miða bindingu við ráðstöfunarfé, sem getur m. a. falið í sér erlent lánsfé stofnunar, hvort sem það er endurlánað eða ekki, svo og hugsanlega fjáröflun á innlendum lánsfjármarkaði. Loks er rétt að taka fram að heimild til innlánsbindingar nær einungis til innlánsstofnana sem taldar eru upp í 6. gr. frumvarpsins. Lánastofnun sparisjóðanna er því ekki bindiskyld.

2. mgr. um svokallaða aukningarbindingu er sem næst óbreytt efni 3. mgr. 11. gr. núgildandi laga, nema ráðstöfunarfé er nú bætt við á hliðstæðan hátt og gert er í 1. mgr.

3. mgr. er óbreytt og kallar ekki á skýringar.

Í 4. mgr. er mikilvægt nýmæli með nauðsynlegum ramma um lágmark lauss fjár innlánsstofnana sem bankinn kann að setja á hverjum tíma. Reglur af þessu tagi hefur bankinn nú þegar sett. Þykir rétt að styðja þá mikilvægu framkvæmd með beinum lagaákvæðum.

Um 9. gr.

Greinin er efnislega samhljóða 12. gr. gildandi laga.

Um 10. gr.

Samkvæmt gildandi lögum hefur Seðlabankinn rétt til að ákveða hámark og lágmark vaxta sem innlánsstofnanir mega reikna af innlánnum og útlánnum. Samkvæmt lögum hefur Seðlabankinn einnig rétt til að ákveða hámarksvexti samkvæmt lögum nr. 58/1960 um bann við okri, dráttarvexti o. fl. Í þessari grein er lagt til að heimildir Seðlabankans verði þrengdar í þessu efni og er haft í huga að til afskipta bankans geti komið þegar undantekningarástand kann að skapast á lánamörkuðum sem hindrað gæti eðlilega og sanngjarna myndun vaxta. Þá kæmi einnig til greina að bankinn teldi sig knúinn til að samræma þann mismun sem stofnanir reikna sér í vöxtum milli innlána og útlána. Rétt þykir að vekja athygli á að samning sérstaks frumvarps til laga um dráttarvexti hefur staðið yfir á vegum ráðuneytisins og verður frumvarpið lagt fyrir Alþingi innan tíðar. Er þá einnig gert ráð fyrir að breytingar verði gerðar á lögum nr. 58/1960 um bann við okri, dráttarvexti o. fl. Með þeim breytingum, sem hér hefur verið lýst, er lagt til að framvegis verði fylgt þeirri meginreglu að innlánsstofnanir ákveði innláns- og útlánsvexti sína sjálfir.

Í 1. mgr. er lögfest sú skipan mála, sem gilt hefur, að bankinn ákveði vexti af innlánnum við bankann og af lánnum sem hann veitir.

Í 3. mgr. er nýmæli sem kveður á um skyldu bankans til þess að birta í Lögbirtingablaði þær ákvarðanir sem fjallað er um í 2. mgr. þessarar greinar.

Um 11. gr.

1. mgr. er samhljóða ákvæði 1. og 2. málslíðar 1. mgr. 14. gr. gildandi laga.

Í 2. mgr. er hert á ákvæði núgildandi laga að ríkissjóður fjármagni endanlega fjárþarfir á lánamarkaði utan Seðlabankans enda þótt óhjákvæmilega verði um tímabundinn yfirdrátt ríkissjóðs við bankann að ræða. Fjármögnun ríkisútgjalda beint úr seðlabanka eða með peningaprentun, sem svo er kallað, eykur peningamagn í umferð og er að jafnaði þenslumyndandi.

Um 12. gr.

1. mgr. er að mestu efnislega samhljóða 1. mgr. 15. gr. gildandi laga. Hér er þó gert ráð fyrir að verðbréfaþing Seðlabankans sé rekið í samvinnu við innlánsstofnanir og viðurkennda verðbréfamiðlara. Í lögum er ekki að finna skilgreiningu á því hverjir skuli teljast viðurkenndir verðbréfamiðlarar en unnið er að gerð frumvarps um verðbréfamiðlun þar sem slík skilgreining verður væntanlega sett fram.

2. mgr. er samhljóða 3. og 4. málslíð 1. mgr. 15. gr. gildandi laga.

Um 13. gr.

Í þessari grein segir að Seðlabankanum sé heimilt að reka önnur bankaviðskipti sem samrýmanleg geta talist hlutverki hans sem seðlabanka. Er þetta í samræmi við ákvæði 17. gr. gildandi laga. Á hinn bóginn er hert á gildandi ákvæðum í 2. og 3. málslíð þessarar greinar og lagt bann við því að Seðlabankinn annist viðskipti sem talin eru verkefni innlánsstofnana samkvæmt lögum, venjum eða eðli máls. Jafnframt er bankanum bannað að skipta við almenning og keppa um viðskipti við innlánsstofnanir. Úrskurðarvald um ágreining, sem rísa kann vegna þessa ákvæðis, er í höndum ráðherra.

IV. KAFLI

Um 14. gr.

Í 1. mgr. er kveðið nánar á um það hlutverk Seðlabankans, sbr. 3. gr. frumvarpsins, að hafa eftirlit með að innlánsstofnanir hagi starfsemi sinni í samræmi við lög, reglugerðir og samþykktir sem hverju sinni gilda um starfsemi þeirra. Þessi lýsing á eftirlitshlutverki Seðlabankans er í samræmi við ákvæði 2. mgr. 10. gr. gildandi laga. Hér er þó ekki tekið fram að Seðlabankanum sé heimilt að gera athugasemdir telji það rekstur innlánsstofnunar óheilbrigðan þótt hann brjóti ekki í bága við lög eða aðrar reglur. Að því er hins vegar vikið í 3. mgr. 18. gr. frumvarpsins.

Í 2. mgr. segir að eftirlitið skuli falið sérstakri deild innan Seðlabankans sem nefnist bankaeftirlit og skipar ráðherra forstöðumann eftirlitsins.

Samkvæmt 3. mgr. er gert ráð fyrir að sérstök samstarfsnefnd ráðuneytis og Seðlabanka fylgist með störfum bankaeftirlitsins.

Um 15. gr.

Hér er kveðið á um skyldu bankaeftirlitsins til að kanna fjárhagsstöðu og starfsemi innlánsstofnana svo oft sem það telur nauðsynlegt. Einnig er lögð sú skylda á innlánsstofnanir að veita bankaeftirlitinu aðgang að öllum gögnum, sem varða starfsemi þeirra, og veita aðrar upplýsingar sem bankaeftirlitið telur nauðsynlegar vegna eftirlits. Ákvæði þetta vísar til hliðar ákvæðum laga um þagnarskyldu starfsmanna innlánsstofnana.

Um 16. gr.

Hér er lagt til að kveðið sé á um skyldu bankaeftirlitsins til þess að fylgjast sérstaklega með að heildarfyrirgreiðsla innlánsstofnunar við einn einstakan viðskiptaaðila eða fleiri viðskiptaaðila, sem eru verulega fjárhagslega tengdir, sé ekki í ósamræmi við þá áhættu, sem í viðskiptunum felst, með hliðsjón af fjárhagslegum styrkleika hlutaðeigandi innlánsstofnunar og öðrum atriðum sem hafa áhrif á það mat. Er ætlast til að bankaeftirlitið geri athugasemdir ef það telur rekstur innlánsstofnunar óheilbrigðan að þessu leyti, sbr. og ákvæði 3. mgr. 18. gr.

Um 17. gr.

Á undanförunum árum hefur bankaeftirlitið beitt sér fyrir því að efnahags- og rekstrarreikningar innlánsstofnana yrðu samræmdir. Slíku samræmi hefur enn ekki verið náð að fullu enda hefur bankaeftirlitinu ekki verið heimilt að setja bindandi reglur í þessu

efni. Úr því er bætt með ákvæðum þessarar greinar. Nauðsyn ber til að setja reglur um reikningskil innlánsstofnana sem geri mögulegt að bera saman afkomu og fjárhag einstakra stofnana. Meðal annars er mikilvægt að eigið fé innlánsstofnana sé reiknað á sama hátt hjá öllum innlánsstofnunum vegna ýmissa ákvæða sem nú eru í lögum um viðskiptabanka og sparisjóði.

Um 18. gr.

Í þessari grein er fjallað um úrræði bankaeftirlitsins þegar í ljós kemur að innlánsstofnun fylgir ekki lögum eða öðrum reglum sem gilda um starfsemi hennar eða rekstur hennar eða starfsemi hennar er með öðrum hætti óheilbrigð.

Sé um að ræða vanrækslu á skyldu, sem á stofnun hvílir, getur bankaeftirlitið boðað til fundar í stjórn stofnunarinnar og kannað með þeim hætti leiðir til úrbóta. Sé kröfum eða athugasemdum bankaeftirlitsins um úrbætur ekki sinnt getur það gripið til viðurlaga gagnvart innlánsstofnun sem lýst er í 42. gr. frumvarpsins. Getur þar verið um dagsektir að ræða, refsivexti eða sérstaka innlánsbindingu. Auk þess getur bankaeftirlitið skipað eftirlitsmann með viðkomandi stofnun. Nýtur hann samkvæmt greininni víðtækra réttinda til eftirlits.

Samkvæmt 5. mgr. er gert ráð fyrir að kröfur, athugasemdir og fyrirhugaðar aðgerðir bankaeftirlitsins gagnvart innlánsstofnun séu tilkynntar ráðherra þegar í stað. Einnig er Seðlabankanum lögð sú skylda á herðar að gefa viðskiptaráðuneytinu skýrslu um starfsemi bankaeftirlitsins eigi sjaldnar en tvisvar á ári.

Að öðru leyti þarfnast þessi grein ekki skýringa.

V. KAFLI

Um 19. gr.

Samkvæmt 18. gr. gildandi laga ákveður Seðlabankinn að fengnu samþykki ríkisstjórnarinnar stofngengi (pari) íslensku krónunnar gagnvart erlendum gjaldeyri og gulli. Ekki er lengur stuðst við stofngengishugtakið er tengt var „per value“ framsetningu Alþjóðagjaldeyrissjóðsins þegar ríki byggðu á gullinnihaldi gjaldmiðla sinna. Nú er íslenska krónan byggð á mið- eða meðalgengi (central rate) fleiri gjaldmiðla. Ákvarðanir um viðmiðun íslensku krónunnar gagnvart öðrum gjaldmiðlum eru háðar ýmsum ytri aðstæðum frá einum tíma til annars. Er því lagt til í 1. mgr. að í stað stofngengis og viðmiðunar þess gagnvart gulli sé notað almennara orðalag sem sé það rúmt að unnt reynist að taka ákvarðanir um breytta viðmiðun íslensku gjaldmiðilsins gagnvart öðrum gjaldmiðlum án þess að breyta þurfi lögum. Í síðasta málslið 1. mgr. er ákvæði sem heimilar Seðlabankanum einhliða að fella niður gengisskráningu um stundarsakir. Ákvæði sama efnis er nú að finna í 1. mgr. 7. gr. laga nr. 63/1979 um skipan gjaldeyris- og viðskiptamála.

2. og 3. mgr. eru samhljóða 2. og 3. mgr. 18. gr. gildandi laga.

Um 20. gr.

Samkvæmt 19. gr. gildandi laga er öðrum en Seðlabanka Íslands, Landsbanka Íslands og Útvegsbanka Íslands óheimilt, nema að fengnu sérstöku leyfi, að versla með erlendan gjaldeyri. Segir í greininni að Seðlabankanum sé heimilt að fengnu samþykki ráðherra að veita öðrum bönkum en þeim, er að framan greinir, svo og pósthjónninni leyfi til að versla með gjaldeyri innan takmarka sem hann ákveður. Búnaðarbanka Íslands var fyrstum banka veitt slík heimild í lok ársins 1982. Á árinu 1983 var síðan öðrum viðskiptabönkum veitt slíkt leyfi. Jafnframt var með lögum nr. 73/1983 gerð breyting á 1. mgr. 5. gr. laga nr. 63/1979 um skipan gjaldeyris- og viðskiptamála þar sem Seðlabankanum er heimilað að fengnu samþykki ráðherra að veita sparisjóðum leyfi til að versla með gjaldeyri innan takmarka sem hann ákveður. Í kjölfar þessara laga hefur 12 stærstu sparisjóðunum verið veitt leyfi til gjaldeyrisverslunar.

Með þessari grein er því staðfest sú skipan mála sem segja má að nú gildi um verslun með erlendan gjaldeyri. Í greininni er gert ráð fyrir að auk Seðlabankans sinni viðskiptabankar og sparisjóðir gjaldeyrisverslun. Þeim verður ekki skylt að leita sérstaks leyfis til slíkrar verslunar líkt og verið hefur, en engu að síður verður samráð við Seðlabankann um aukningu gjaldeyrisviðskipta nauðsynlegt þar sem mælt er svo fyrir að Seðlabankinn geti bundið þessi viðskipti takmörkunum að fengnu samþykki ráðherra. Jafnframt er gert ráð fyrir því í greininni að reglur um gjaldeyrisviðskipti pósthjónarinnar verði óbreyttar frá gildandi lögum og Seðlabankanum heimilt að fengnu samþykki ráðherra að veita henni leyfi til þessara viðskipta.

Í lögum nr. 63/1979 um skipan gjaldeyris- og viðskiptamála, svo og í reglugerð um sama efni, er að finna frekari ákvæði um hvernig háttáð skuli verslun með erlendan gjaldeyri hér á landi.

Um 21. gr.

Grein þessi er óbreytt 1. mgr. 20. gr. gildandi laga.

Um 22. gr.

Í þessari grein er fjallað um efni 2. og 3. mgr. 20. gr. gildandi laga, sbr. lög nr. 20/1962, en nauðsynlegt er að Seðlabankinn hafi jafnan heimild til lántöku erlendis vegna greiðsluöryggis landsins. Í 1. mgr. er orðalagi breytt í nútímalegra horf en ekki er gert ráð fyrir að þar sé um efnisbreytingu að ræða. Að öðru leyti er greinin samhljóða gildandi lögum. Þess skal þó getið að í frumvarpinu er ekki tekið upp ákvæði 4. mgr. 20. gr. gildandi laga þar sem segir að Seðlabankinn sé undanþeginn ákvæðum 7. gr. laga nr. 30/1960 um skipan innflutnings- og gjaldeyrismála að því er varðar lán samkvæmt 2. og 3. mgr. 20. gr. Þetta ákvæði skírskotar nú til ákvæða 12. gr. laga nr. 63/1979 um skipan gjaldeyris- og viðskiptamála. Samkvæmt þeirri lagagrein er Seðlabankinn undanþeginn ákvæðum hennar og þykir því óþarfi að endurtaka það í þessu frumvarpi.

Um 23. gr.

Greinin er efnislega óbreytt 21. gr. gildandi laga.

Um 24. gr.

Hér er kveðið svo á að Seðlabankinn sé fyrir hönd ríkisins fjárhagslegur aðili að Alþjóðagjaldeyrissjóðnum. Er greinin í samræmi við 22. gr. gildandi laga en felld eru brott úr þeirri grein ákvæði sem hafa ekki gildi lengur.

Í greininni felst að Seðlabankinn leggi fram fjárframlög til Alþjóðagjaldeyrissjóðsins samkvæmt reglum sjóðsins og að fenginni heimild Alþingis hverju sinni en þau greiðist ekki úr ríkissjóði, sbr. 2. gr. laga nr. 82/1968. Um aðild Íslands að Alþjóðagjaldeyrissjóðnum að öðru leyti fer samkvæmt lögum nr. 105/1945.

VI. KAFLI

Um 25. gr.

Greinin er efnislega samhljóða 1. og 3. mgr. 23. gr. gildandi laga. Er svo fyrir mælt að Seðlabankinn skuli safna upplýsingum og gera áætlanir um þau verkefni, sem bankanum eru falin samkvæmt lögum þessum, og birta opinberlega upplýsingar um þau efni.

Efni 2. mgr. 23. gr. gildandi laga er felld út enda er starfandi sérstök stofnun, Þjóðhagsstofnun, sem starfar samkvæmt lögum nr. 54/1974 en samkvæmt 1. gr. þeirra laga skal Þjóðhagsstofnun „vinna að hagrannsóknum og vera ríkisstjórn og Alþingi til ráðuneytis í efnahagsmálum“. Í 4. tl. 2. gr. laga nr. 54/1974 er enn fremur tekið fram að Þjóðhagsstofnun skuli annast hagfræðilegar athuganir og skýrslugerðir um efnahagsmál fyrir ríkisstjórnina og fleiri aðila, þ. á m. Seðlabanka Íslands.

VII. KAFLI

Um 26. gr.

Greinin er efnislega samhljóða 24. gr. gildandi laga.

Um 27. gr.

Um efni greinarinnar vísast til 1. og 2. mgr. 25. gr. gildandi laga. Í greininni er að finna tvö mikilvæg nýmæli. Annars vegar er gert ráð fyrir að formaður bankastjórnar sé kosinn til þriggja ára í senn en samkvæmt gildandi lögum skal hann kosinn til eigi skemmri tíma en eins árs í senn. Hins vegar er lagt til að ráðningartíma bankastjóra verði sett takmörk með þeim hætti að ekki megi ráða þá til lengri tíma en 6 ára í senn. Á hinn bóginn er endurráðning heimil. Með þessu er reynt að tryggja, að bankastjórar flytjist með hæfilegum fresti á milli starfa, og þannig komið í veg fyrir stöðnun innan Seðlabankans án þess að svipt sé burt þeim blæ stöðugleika og festu sem nauðsynlegt er að þar ríki. Samkvæmt gildandi lögum er gert ráð fyrir að bankastjórar séu æviráðnir.

Um 28. gr.

Greinin er samhljóða 26. gr. gildandi laga.

Um 29. gr.

Í 1. mgr. er fjallað um laun og önnur ráðningarkjör bankastjóra. Hér er að finna nýmæli sem tengist takmörkunum á ráðningartíma þeirra, sbr. 2. mgr. 27. gr. frumvarpsins. Er lagt til að bankastjóri skuli við starfslok eiga rétt til biðlauna í 12 mánuði. Tilgangur þessarar reglu er sá að veita bankastjóra hæfilegt svigrúm til að leita sér að nýju starfi við sitt hæfi. Hún á því ekki við þegar bankastjóri hefur öðlast rétt til eftirlauna eða tekur við nýrri stöðu á biðlaunatíma sem jafnhá eða hærri laun fylgja en biðlaununum nemur.

Í 2. mgr. er fjallað um önnur störf bankastjóra og aðstoðarbankastjóra. Er þar um verulega breytingu að ræða frá reglum gildandi laga en þar segir að bankastjórar megi ekki vera í stjórn annarra peningastofnana eða fyrirtækja eða gegna öðrum störfum, sem ekki má skoða í beinum tengslum við starf þeirra við bankann, nema samþykki ráðherra komi til. Miðar þessi grein frumvarpsins að því að takmarka enn frekar möguleika bankastjóra Seðlabankans og aðstoðarbankastjóra til að gegna öðrum störfum. Eftir sem áður er gert ráð fyrir að þeir geti sinnt störfum sem þeim kunna sérstaklega að vera falin í lögum eða tengjast starfi þeirra innan banka, svo sem seta í stjórn stofnana og fyrirtækja er bankinn á aðild að. Þá girða ákvæði greinarinnar ekki fyrir að þeir taki þátt í starfi ýmiss konar áhugamannafélaga og eigi þar sæti í stjórn. Í 2. mgr. 41. gr. frumvarpsins eru sérákvæði um gildistöku þessa ákvæðis gagnvart starfandi bankastjórum og aðstoðarbankastjórum.

Um 30. gr.

Ákvæði þessarar greinar er efnislega samhljóða 27. gr. gildandi laga en tekið er tillit til þeirra breytinga sem frumvarpið gerir ráð fyrir varðandi ráðningartíma bankastjóra.

Um 31. gr.

Greinin er efnislega samhljóða 1. og 3. mgr. 28. gr. gildandi laga. Ákvæði 2. mgr. þeirrar greinar um, að bankaráðsmenn og varamenn þeirra skuli vera búsettir í Reykjavík eða svo nálægt Reykjavík að þeim sé auðvelt að sækja bankaráðsfundi hvenær sem er, er fellt brott úr frumvarpinu.

Um 32. gr.

Greinin er samhljóða 29. gr. gildandi laga.

Um 33. gr.

Greinin þarfnast ekki skýringa.

Um 34. gr.

Hér er lagt til að gerð verði sú breyting frá gildandi lögum að Alþingi kjósi tvo skoðunarmenn hlutbundinni kosningu til fjögurra ára. Er eðlilegt að Alþingi kjósi skoðunarmenn fyrir Seðlabankann á sama hátt og það kys skoðunarmenn hjá ríkisviðskipta-bönkunum. Þá er gert ráð fyrir því að ráðherra skipi skoðunarmann, sem sé löggiltur endurskoðandi, til fjögurra ára. Samkvæmt 30. gr. gildandi laga er sérstakur bókhaldsfróður endurskoðandi ráðinn af bankaráði til að sinna endurskoðun á þess vegum.

Gert er ráð fyrir að bankaráð beri ábyrgð á endurskoðun reikninga bankans samkvæmt ákvæðum þessarar greinar eins og verið hefur.

Um 35. gr.

Samkvæmt 31. gr. gildandi laga ræður bankaráð aðalféhirði Seðlabankans og forstöðumann endurskoðunardeildar. Talið er nægilegt vegna þess starfs, sem bankaráði er ætlað að inna af hendi, að það ráði einungis forstöðumann endurskoðunardeildar. Aðrir starfsmenn bankans, þ. á m. aðstoðarbankastjórar, verða ráðnir af bankastjórn.

VIII. KAFLI

Um 36. gr.

Í 1. mgr. er lagt til að reikningsár Seðlabankans verði áfram almanaksárið. Að öðru leyti er málsgreinin samhljóða 2. málslíð 1. mgr. 32. gr. gildandi laga.

Í 2. mgr. er sett fram sú meginstefna að ársreikningurinn skuli gerður samkvæmt lögum og góðri reikningsskilavenju. Með því er einkum átt við að ársreikningurinn sé gerður í samræmi við þau sjónarmið sem almennt eru ráðandi hjá sérhæfðu fólki sem að reikningsskilum vinnur á hverjum tíma.

Með hliðsjón af þeirri sérhæfðu starfsemi, sem Seðlabankinn hefur með höndum, er gert ráð fyrir að ráðherra setji nánari reglur um reikningsskil og gerð ársreiknings að fengnum tillögum bankaráðs. Um þetta atriði skortir ákvæði í gildandi lögum. Með þessu ákvæði er jafnframt lagt til að felld verði úr gildi lög nr. 36/1983 um breyting á lögum nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands. Þau lög kveða á um nánari sundurliðun á efnahags- og rekstrarreikningi Seðlabankans og er gert ráð fyrir að í þeim reglum, sem ráðherra mun setja um gerð ársreiknings, verði krafist sams konar sundurliðunar.

Um 37. gr.

Greinin er efnislega samhljóða lokamálgrein 32. gr. gildandi laga.

Um 38. gr.

Grein þessi er nýmæli. Samkvæmt gildandi lögum er Seðlabankinn undanþeginn öllum opinberum gjöldum og sköttum til ríkissjóðs og sveitarsjóða. Í athugasemdum við 40. gr. frumvarpsins er gerð grein fyrir þeim sköttum sem bankinn greiðir samkvæmt sérstökum lögum sem hafa vikið til hliðar skattfreisískvæði gildandi seðlabankalaga. Í 40. gr. frumvarpsins er kveðið svo á að bankinn skuli undanþeginn greiðslu tekju- og eignarskatts, sbr. lög nr. 75/1981.

Ekki eru rök til að skattleggja starfsemi seðlabanka á sama hátt og önnur rekstrarfyrirtæki. Afkoma seðlabanka er háð öðrum lögmálum en afkoma fyrirtækja og innlánsstofnana eða annarra þjónustustofnana. Taka verður tillit til sérstöðu Seðlabankans í þeim efnem við ákvörðun skatta eða annarra álaga sem taka mið af rekstrarafkomu bankans. Af þessum sökum er gert ráð fyrir að skattur verði lagður á meðaltal afkomu þriggja ára og ætti það að tryggja að bankinn greiði árlega skatt en talsverðar sveiflur eru í afkomu bankans.

Hér er gert ráð fyrir að Seðlabankinn greiði arð til ríkissjóðs sem nemi 50% af meðalhagnaði síðustu þriggja ára. Lagt er til að reikna skuli áhrif verðlagsbreytinga á eigið fé bankans með hliðstæðum hætti og hjá fyrirtækjum, en þó þykir rétt að miða við breytingar á SDR í þessu efni fremur en byggingarvísitölu. Þá er gert ráð fyrir að fjárfestingar í varanlegum fjármunum séu gjaldfærðar á kaupári en ekki eignfærðar og afskrifaðar á tilteknum árum. Samkvæmt þessu fær bankinn ekki að endurvekja fyrningastofna eigna svo sem innlánsstofnanir fengu að gera þegar skattlagning þeirra var tekin upp.

Samkvæmt 33. gr. gildandi laga skal greiða af tekjuafgangi, að frádregnum rekstrar-kostnaði og tapi, sem bankinn hefur orðið fyrir á árinu, 5% arð af stofnfé bankans, þó aldrei meira en sem nemur helmingi tekjuafgangsins. Arður sá sem hér um ræðir myndar sérstakan sjóð, arðsjóð, sem Seðlabankinn varðveitir. Nú er gert ráð fyrir að bankinn greiði árlega tiltekna fjárhæð í arð og ávaxti arðsjóð á bestu fánlegum kjörum. Arður greiðist til arðsjóðs án tillits til afkomu bankans. Eins og áður rennur helmingur tekna arðsjóðs til Vísindasjóðs, sbr. lög nr. 51/1957 um Vísindasjóð.

IX. KAFLI

Um 39. gr.

Greinin þarfnast ekki skýringa. Þó skal tekið fram að ákvæði hennar taka vitaskuld til eftirlitsmanna bankaeftirlitsins samkvæmt 18. gr.

Um 40. gr.

Í 35. gr. gildandi laga er Seðlabankinn undanþeginn öllum opinberum gjöldum og sköttum, hverju nafni sem nefnast, þ. á m. til ríkissjóðs og sveitarsjóða eða annarra stofnana. Samkvæmt ýmsum sérlögum hefur bankanum hins vegar verið gert skylt að greiða gjöld til ríkissjóðs og sveitarfélaga, og má þar nefna gjald til ríkissjóðs vegna gjaldeyrisviðskipta, landsútsvar, fasteignagjöld, sérstaka skatta á skrifstofu- og verslunarhúsnæði og launatengd gjöld.

Hér er lagt til að bankinn verði undanþeginn tekju- og eignarskatti, sbr. lög nr. 75/1981 um tekju- og eignarskatt, en gert er ráð fyrir að hann greiði hluta af hagnaði sínum til ríkissjóðs, sbr. 38. gr. frumvarpsins.

X. KAFLI

Um 41. gr.

Í 1. mgr. er kveðið á um hvenær frumvarpið öðlist lagagildi.

Í 2. mgr. eru sérákvæði varðandi gildistöku frumvarpsins og þarfnast þau ekki skýringa.

Um 42. gr.

Eins og fram hefur komið í frumvarpstextanum ber nauðsyn til að setja reglugerð til að kveða nánar á um starfsemi bankans. Meðal annars er gert ráð fyrir því að í reglugerðinni verði kveðið á um þrenns konar viðurlög sem bankinn geti beitt sé ákvörðunum hans ekki hlítt. Er hér um svipaða heimild að ræða og er að finna í 36. gr. gildandi laga. Meðal viðurlaga, sem Seðlabankinn getur beitt, er sérstök binding á innlánsfé eða umráðafé innlánsstofnunar og er það nýmæli.

Um 43. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um ákvæði til bráðabirgða.

Þarfnast ekki skýringa.

Fylgiskjal I.

SÉRÁLIT

Lúðvíks Jósefssonar um tillögur bankamálanefndar að frumvarpi til laga um Seðlabanka Íslands.

Ég tel ýmsar breytingar, sem í frumvarpinu felast, vera til bóta frá gildandi lögum. Þar tilnefni ég sérstaklega þau ákvæði, sem miða að því að þrengja verksvið bankans og binda það sem mest við eðlileg seðlabankastörf. Þannig eru felld niður þau skylduákvæði, að innlánsstofnanir geymi innstæðufé sitt í seðlabanka, og einnig ættu þá fjölmargir sjóðir, sem geymdir hafa verið í bankanum, að geymast í viðskiptabönkum. Í frumvarpinu er skýrt tekið fram, að bankinn skuli ekki annast nein þau viðskipti, sem telja megi eðlileg verkefni viðskiptabanka. Þá er ég samþykkur því ákvæði frumvarpsins að tengja saman svonefnt bindiskyldu-fjármagn og endurkaup bankans á rekstrar- og afurðalánnum. Samkvæmt frumvarpinu getur Seðlabankinn því ekki notað bindiféð til annarra útlána. Lækki endurkaup bankans á bindiféð einnig að lækka. Þá tel ég mjög til bóta að herða á reglum um það, að bankastjórar Seðlabankans sinni ekki störfum utan bankans. Þeir ættu því að leggja niður störf, sem þeir hafa haft í ýmsum stjórnnum og stofnunum.

Ég tel þau ákvæði frumvarpsins, sem gera ráð fyrir að bankaeftirlitið verði gert að sjálfstæðri stofnun, miða í rétta átt, en hefði þó viljað stíga skrefið til fulls og skilja eftirlitið fullkomlega frá Seðlabankanum og fela því síðan jafnt eftirlit með Seðlabankanum og öðrum bönkum.

Ég er hins vegar mjög andvígur því, að bankastjórn Seðlabankans geti einhliða ákveðið vexti af innlánnum í bankann og af útlánnum bankans. Ég tel rétt að slíkar ákvarðanir séu teknar að fengnu samþykki bankamálaráðherra.

Ég tel heldur ekki fært, eins og nú háttar málum, að vaxtareglur innlánsstofnana verði gefnar frjálssar. Reglur um, að Seðlabankinn ákveði hámark vaxtamunar innláns- og útláns-vaxta, eru að mínum dómi ófullnægjandi.

Þá er ég algjörlega andvígur því, að Seðlabankinn geti, án samþykkis ráðherra, ákveðið sérstaka innlánsbindingu allt að 5%. Bót er hins vegar að því, að bankanum skuli vera bannað að lána slíkt bindifé út.

Ég tel rétt að taka upp reglur um skattgreiðslur bankans, en álít þau ákvæði, sem um það fjalla í frumvarpinu, ófullnægjandi, einkum vegna þess að verulegum tekjum bankans á að skjóta undan skattlagningu.

Væri farið að tillögum mínum ætti að vera auðvelt að draga verulega úr starfsmannafjölda bankans, m. a. í hagdeild, sem að mínum dómi á aðeins að fjalla um skýrslur, sem varða peninga- og fjármál, en ekki efnahagsmál almennt. Slík störf eiga að vera hjá Þjóðhagsstofnun og Hagstofu Íslands.

Það er að mínum dómi höfuðnaðsyn, að Seðlabanki Íslands verði fyrst og fremst seðlabanki, banki ríkissjóðs og banki innlánsstofnana. Hann á að vera ríkisstjórn til ráðgjafar í peningamálum, en á ekki að verða gróðastofnun og ekki að stunda meiri háttar útlán eða fjármálaleg umsvif vegna þess, að hann hafi yfirráð yfir fjármagni margvíslegra sjóða eða hafi til ráðstöfunar fé, sem hann hefur tekið til sín úr almennu viðskiptalífi.

Fylgiskjal II.

SÉRÁLIT

Kjartans Jóhannssonar um tillögur bankamálanefndar að frumvarpi til laga um Seðlabanka Íslands.

Fyrirliggjandi frumvarp til laga er byggt á álitum meiri hluta nefndarinnar varðandi þau atriði, sem ekki var samstaða um. Sérálit þetta gefur til kynna þau atriði, sem ég vil einkum benda á og ekki koma fram í frumvarpinu ellegar eru með öðrum hætti en ég geri tillögur um.

Samkvæmt þessu frumvarpi til nýrra laga fyrir Seðlabanka Íslands er gert ráð fyrir að hlutverk hans afmarkist skýrar við hefðbundin verkefni seðlabanka en verið hefur. Þessu er ég sammála. Á hinn bóginn tel ég að jafnframt hefði átt að veita Seðlabankanum rýmra tækifæri til þess að sinna þessu hlutverki sínu og axla ábyrgð af því innan þeirrar stefnu, sem ríkisstjórnin markar í efnahagsmálum, eins og nánar verður vikið að hér á eftir.

Stórvægilegustu ágallar frumvarpsins eru þessir:

1. Ekki er gerð nein tilraun til þess að skýra betur en verið hefur eða endurskilgreina verkaskiptingu og valdamörk seðlabanka og ríkisstjórnar.
2. Hin peningalegu stjórnþæki eru ekki gerð nægilega virk.
3. Afurðalánakerfinu er viðhaldið óbreyttu með þeim göllum, sem á því eru, og það eiginlega fest í sessi.

Hlutverk seðlabanka og stjórnþæki.

Meginhlutverk seðlabanka er að vinna að því, að peningamagn í umferð og framboð lánsfjár sé hæfilegt miðað við sem stöðugast verðlag og hagkvæma nýtingu á framleiðslugetu atvinnuveganna. Í þessu sambandi verður hann að hyggja að fjárhagslegu öryggi þjóðarinnar út á við jafnframt því að tryggja frjáls viðskipti við útlönd.

Til þess að valda þessu verkefni sínu hefur seðlabanki með eðlilegum hætti fáein tæki til umráða og eru fimm hin helstu þessi: Í fyrsta lagi getur hann beitt svonefndri bindingu á hluta af innlánsfé í varasjóð beinlínis til þess að stjórna peningamagni og framboði lánsfjár. Í annan stað getur hann með beinum vaxtaákvörðunum eða óbeinum aðgerðum, sem hafa áhrif á almenna vexti, haft áhrif á peningalegan sparnað og eftirspurn eftir lánsfé. Í þriðja lagi getur bankinn beitt sér á verðbréfamarkaði, þ. e. a. s. keypt og selt verðbréf til þess að leitast við að ná settum markmiðum. Í fjórða lagi getur bankinn verið gefið vald til þess að hafa umráð yfir erlendum lántökum. Í fimmta lagi getur bankinn beitt fortölum og leitast við að semja við viðskiptabankana um útlánastefnu.

Fyrstnefnda stjórnþækinu, bindingunni, hefur einungis verið beitt í takmörkuðum mæli hér á landi á næstliðnum árum, því að hinu bundna fé viðskiptabankanna hefur að mestu leyti verið veitt jafnarðan út í formi svonefndra endurkaupa af afurðalánunum. Í þessu felst þá hvorki hagstjórn né binding heldur einungis fyrirgreiðsla.

Annað stjórnþækið, vaxtaákvæðanirnar, hefur verið á hendi Seðlabankans að fenginni staðfestingu ríkisstjórnar. Af ýmsum ástæðum hefur beiting þess verið lítilvirk og oft öndverð við eðlileg efnahagsleg markmið, og hafa bankinn og ríkisstjórnin þá stundum kennt hvort öðru um á víxl. Þriðja stjórnþækið, verðbréfavíðskipti, hefur verið nánast óvirkt. Fjórða stjórnþækið, takmörkun á erlendum lántökum, hefur að mestu verið í höndum ríkisstjórnar og Alþingis, sem hafa í reyndinni ekki nýtt sér það í þeim mæli sem ætla hefði mátt, heldur verið óspör á hinar erlendu lántökur þegar síst skyldi, eins og dæmin sanna. Af fimmta stjórnþækinu er þá sögu að segja, að því hefur verið beitt með margvíslegum hætti og standa síendurteknir „samningar“ um útlánaþök, sem ekki hafa staðist, til vitnis um það. Er það hrakfallasaga.

Þar sem fortölur og „samningar“ hafa náð vægast sagt skammt og meðan ekki hefur reynt á árangur af verðbréfavíðskiptum bankans er nauðsynlegt að hin stjórn tækin þrjú séu virk, þ. e. a. s. binding í varasjóð, vaxtaákvæðanir og stjórn á erlendum lántökum.

Varðandi varasjóðsbindingu vegna peningamálastjórnar er vert að benda á að hún er nú hæst 16,25% í Bandaríkjunum og heimiluð allt að 30% í Noregi, svo dæmi séu tekin. Um vaxtaákvæðanir ætti a. m. k. í venjulegum tilvikum að nægja að seðlabanki ákvæði vexti af víðskiptum bankanna við sig, þótt óreynt sé hversu vel það dugir hérlandis. Í þessu sambandi er rétt að geta þess, að ætla verður að Seðlabankanum sé í sjálfsvald sett, hversu mikið hann lánar til einstakra víðskiptabanka, og geti hann þannig sett hverjum banka og hverri innlánsstofnun þau mörk varðandi lán til þeirra sem honum sýnist. Varðandi erlendar lántökur virðist eðlilegt að fylgja þeim reglum, sem um þær eiga að gilda, þ. e. a. s. að þær séu í meginatriðum ákvarðaðar af Alþingi, en hins vegar sé með öllu óheimilt að víkja frá þeim heimildum nema með nýrri lagasetningu, sem þá megi í engum tilvikum vera afturvirk, en afturvirkni slíkra heimilda hefur verið eins konar lögmál hér á landi. Um önnur erlend lán en beinlínis koma fram í lánsfjárlögum verður að setja ákveðnar reglur, sem eðlilegast er að Seðlabankinn og víðskiptaráðuneytið sjái um að fylgt verði, jafnframt því að þeim séu fengin stjórn tæki til þess að halda þeim við tiltekin áætlunarmörk.

Valdsvið og ábyrgð bankans.

Að mínu áliti er eðlilegast að ríkisstjórn lýsi markmiðum sínum í peningamálastjórn fyrir Seðlabankanum, en láti hann síðan um að beita þeim tækjum og ráðum á þessum sviðum sem hann telur nauðsynleg til að ná þessum markmiðum. Ríkisstjórn hefði svo vitaskuld rétt og skyldu til að endurskoða markmið sín, hvenær sem hún telur það nauðsynlegt. Með þessu móti fengist gleggri verkefnaskipting og skýrari valdaskil en nú tíðkast og frumvarpið gerir ráð fyrir.

Afurðalánakerfið.

Eins og áður er getið hefur núverandi innlánsbinding vegna afurðalána ekkert með stjórn á peningamagni að gera. Hlutverk hennar er einungis að jafna fjármögnun afurðalánanna á bankakerfið allt. Hins vegar hefur verið sífelldur þrýstingur á aukin afurðalán vegna þess að þau hafa verið á betri kjörum fyrir lántakendur en önnur lán. Af þessu hefur hlotist veruleg misvísun í útlánastarfsemi, en byrðarnar af þessu kerfi hafa engu að síður lent mjög misþungt á víðskiptabönkunum, þannig að kerfið í heild sinni hefur leitt til margvíslegra vandræða. Vandséð er líka hvernig meta eigi hvaða afurðir eigi heima innan kerfisins og hverjar ekki. Þetta kerfi hefur því gengið sér til húðar og er mál að afnema það í sinni núverandi mynd, þótt slík skipulagsbreyting eigi ekki að þýða neitt fráhrarf frá því, að fyrirtæki fái eðlileg rekstrar- og afurðalán, þvert á móti. Hins vegar á að afnema sjálfvirknina.

Í stað þessa kerfis kæmi stýring Seðlabankans á útlánum sínum til víðskiptabankanna. Eftir að Seðlabankinn hefði ákveðið heildarmörk útlána sinna með tilliti til markmiða í peningamálastjórn ákvæði hann útlánamörk sín til einstakra víðskiptabanka með hliðsjón af verkefnum þeirra og þjónustuhlutverki við atvinnuvegina, þ. á m. sérstakri sveiflujafnandi þörf af þeim sökum. Þannig yrði séð fyrir eðlilegri þörf atvinnuveganna, en víðskiptabönkunum sjálfum veitt svigrúm til að mæta þörfinni um leið og þeir tækju ábyrgð á þessu hlutverki sínu.

Tillögur varðandi valdamörk, bindingu og afnám afurðalánakerfis.

Í samræmi vð þessi sjónarmið tel ég að inn í seðlabankalögin eigi að koma ákvæði sem geri ríkisstjórninni að birta Seðlabankanum stefnu sína í efnahagsmálum og skyldu bankans til þess að fylgja þeim markmiðum. Í annan stað axli Seðlabankinn skyldu um að framfylgja stefnu Alþingis varðandi erlendar lántökur. Í þriðja lagi verði hið formlega, sjálfvirka afurðalánakerfi afnumið. Og í fjórða lagi verði eðlilegt svigrúm bankans til bindingar hluta af innlánsfé innlánsstofnana í varasjóð viðurkennt sem peningalegt stjórnþæki.

Á hinn bóginn þarf engin sérstök ákvæði í lögum til þess að bankinn annist jöfnunarhlutverk sitt með stýringu á útlánum samkvæmt framansögðu, því að til þess hefur hann heimild.

Þær breytingar, sem í þessum tillögum felast að því er varðar frumvarpið til seðlabankalaga, eru þá þessar:

1) Eftir 4. gr. komi svofellð grein:

Ríkisstjórnin skal í ársbyrjun og eigi sjaldnar en ársfjórðungslega birta Seðlabankanum stefnu ríkisstjórnarinnar og markmið í peninga- og efnahagsmálum, þ. á m. um peningamagn í umferð, raunvaxtastig, markmið varðandi viðskiptajöfnuð og hugmyndir um útlána- og innlánaþróun í samræmi við það. Hlutverk Seðlabankans er að framfylgja þessum markmiðum með þeim tækjum og ráðum sem hann hefur til umráða.

2) 8. gr. orðist þannig:

Seðlabankanum er heimilt að ákveða að innlánsstofnanir skuli eiga varasjóð á bundnum reikningi í Seðlabankanum sem svarar tilteknum hundradshluta af heildarinnlánsfé hverrar stofnunar, allt að 15% af innlánsfénu.

3) 9. gr. og 12. gr. falli niður.

Önnur atriði.

1. Trygging innlána.

Ég tel að í bankalöggjöf eigi að setja ákvæði um aðferðir til þess að tryggja innstæður sparifjáraeigenda upp að tilteknu marki. Slík trygging er ekki fyrir hendi hér á landi, þótt hún sé viðtekin í flestum grannlöndum okkar. Er það í sjálfu sér alvarlegt íhugunarefni að slík trygging sé ekki til nema að því er varðar ábyrgð ríkisins á þeim bönkum, sem eru í þess eigu. Hjá öðrum bönkum og innlánsstofnunum er sparifé innstæðueigenda með öllu ótryggt, og mun það væntanlega koma mörgum spáskt fyrir sjónir, að svo skuli vera í velferðarþjóðfélagi okkar. Hrynji einhver þessara banka eða innlánsstofnana er þannig í rauninni ekkert því til fyrirstöðu, að innstæðueigendur glati fé sínu samkvæmt gildandi skipan.

Ég tel eðlilegt, að þessu verkefni verði sinnt af Seðlabankanum, og íhugunarefni að tengja það varasjóðsbindingu innlánsstofnana í bankanum.

2. Almannaaðhald.

Nýsamþykkt eru frá Alþingi lög um að Seðlabankinn skuli birta með reikningum sínum yfirlit yfir ýmsa rekstrarliði, svo sem launakostnað, bifreiðakostnað, risnu, ferðakostnað svo og efnislega fjármuni. Þessi lög gegna því hlutverki að veita bankanum almannaaðhald og veita upplýsingar um stjórnarhætti í bankanum. Meiri hlutinn gerir tillögu um að fella ákvæði þessara nýsettu laga úr gildi. Því er ég algjörlega mótfallinn og tel þessar upplýsingar sjálfsagðar og eðlilegar.

3. Ákvæði um kreditkort.

Ég hef bent á, að eðlilegt og nauðsynlegt sé að inn í seðlabankalögin komi ákvæði um kreditkortþjónustu og eftirlit með þeirri starfsemi.

4. Efirlit með ávöxtunarfyrirtækjum.

Til eru þau fyrirtæki á Íslandi, sem taka við fé frá almenningi til ávöxtunar. Með þeim þarf að hafa eftirlit og upplýsa almenning um líklega áhættu af viðskiptum við slík fyrirtæki. Setja á ótvíræð ákvæði um þetta efni í þann kafla laganna sem fjallar um bankaefirlit.

5. Vaxtamál.

Gert er ráð fyrir, að Seðlabankinn ákveði hámark vaxtamunar á inn- og útlánnum. Þetta er hugsað sem stjórnæki er veiti viðskiptabönkunum aðhald og stuðli að hagkvæmni. Á hinn bóginn skortir greinargerð um hvernig þessi vaxtamunur sé nánar skilgreindur og hvernig beita eigi þessu stjórnæki. Þannig hef ég fyrirvara um málið að því er framkvæmdina varðar, þótt ég telji aðhald af þessu tagi mjög nauðsynlegt. Að öðru leyti vísast um þetta efni til kaflans um vexti í séráliti mínu um viðskiptabankalögin.

6. Útibú.

Eins og fram kemur í séráliti mínu um frumvarpið um viðskiptabanka tel ég rétt, að ráðherra hafi heimild til tímabundinnar stöðvunar á stofnsetningu útibúa, og vísast til þess.

7. Gjaldeyrisviðskipti.

Ég legg áherslu á, að skilið verði á milli heimildar til þess að stunda einfalda sölu á gjaldeyri til almennings og stofnsetningar kostnaðarsamra gjaldeyrisdeilda. Vísast til sérálitsins um viðskiptabanka varðandi þetta.

8. Viðskiptabanki ríkissjóðs.

Í 13. gr. eru ákvæði þess efnis, að Seðlabankinn sé viðskiptabanki ríkissjóðs. Ég vil taka fram, að ég tel að þetta þýði að hann skuli ekki hafa aðra banka sem viðskiptabanka sína.

9. Lög um peningamálastjórn.

Ég hef talið eðlilegt að auk seðlabankalaganna verði sett sérstök lög um peningamálastjórn, sbr. t. d. löggjöf um það efni í Noregi.

Í þessu séráliti hefur verið getið helstu atriða, sem ég vil benda á vegna þessa frumvarps, en um fáein önnur minni háttar atriði hef ég fyrirvara, sem ég sé þó ekki ástæðu til að rekja frekar hér.